

SANTRAUKA

Vietovėse, atitinkančiose gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, 2015 m. buvo atliktas pleištinės skėtės (*Ophiogomphus cecilia*), šarvuotosios skėtės (*Leucorhinia pectoralis*), plačiosios dusios (*Dytiscus latissimus*), dvijuostės nendriadusės (*Graphoderus bilineatus*), šiaurinio auksinuko (*Lycaena helle*), auksuotosios šaškytės (*Euphydryas aurinia*), baltamargės šaškytės (*Euphydryas maturna*) vabzdžių rūšių, įrašytų į buveinių direktyvos priedus, monitoringas. Vabzdžių monitoringas buvo vykdytas trečią kartą. Pateikti monitoringo duomenys apibendrinti ir įvertinti lyginant su Gamtos tyrimų centro Ekologijos instituto Entomologijos laboratorijos darbuotojų surinktais duomenimis. Atlikto monitoringo rezultatai yra svarbūs vertinant į Buveinių direktyvos priedus įrašytų rūšių būklę, gausos pokyčius, įvykusius per laikotarpį nuo vieno iki kito monitoringo. Gamtos tyrimų centro specialistai 2015 metais minėtoms Europos Bendrijos svarbos vabzdžių rūšims, kurių apsaugai būtina steigti saugomas teritorijas parinko konkrečias tyrimo vietas už „Natura 2000“ tinklo ribų bei surinko mokslinę medžiagą apie šių vabzdžių rūšių gausumą, paplitimą, populiacijų bei buveinių būklę, jos perspektyvas ir grėsmes. Stebėjimai šiose teritorijose buvo atlikti pagal Lietuvoje taikomas ir patvirtintas metodikas.

Pleištinės skėtės monitoringas 2015 ir 2011–2013 metais buvo numatytas atlikti 29 BAST teritorijose, 2015 metais atliktas 27 teritorijose, 2008 metais monitoringas buvo atliktas 13 teritorijų. Daugelyje teritorijų rūšies buveinių būklė gera ir patenkinama, gausumas didelis. Ryškūs neigiami pokyčiai stebėti 2012 metais Dukstynos miško BAST. 2015 m. rezultatai nežymiai geresni nei 2008 metų. Didžiausias pleištinės skėtės gausumas 2015 metais registruotas BAST – Šventosios upė žemiau Andrioniškio (dalis aukščiau Širvintos upės žiočių), Dubysos upėje žemiau Lyduvėnų, Minijos upėje (dalis, esanti Šilutės raj. (aukščiau Nemuno deltos RP ribos) ir Klaipėdos raj.). 2012 metais didžiausias gausumas registruotas Neries upėje, Dubysos upėje žemiau Lyduvėnų, Šventosios upėje žemiau Andrioniškio. Neries upė išlieka viena svarbiausių buveinių pleištinėi skėtei. 90 % teritorijų buveinių būklė ir bendra populiacijos būklė gera. Pleištinės skėtės apsaugos būklė šalyje įvertinta kaip palanki.

Šarvuotosios skėtės monitoringas atliktas 18 iš planuotų 20 BAST ir 11 teritorijų už BAST ribų. 2008 metais monitoringas buvo atliktas 11 teritorijų. 2015 m. šarvuotoji skėtė gausiausiai stebėta BAST – Aukštaitijos nacionalinis parkas, Ežerėlių kompleksas, Dainaviškių pelkės, Paažuolynės durpynas, Žemaitijos nacionalinis parkas. Ankstesnių monitoringų duomenys rodo, kad tos pačios teritorijos pasižymėjo skaitlingumu ir 2012 metais. 90 % teritorijų buveinių būklė ir bendra populiacijos būklė gera. Šarvuotosios skėtės apsaugos būklė šalyje įvertinta kaip palanki.

Dvijuostės nendriadusės monitoringas atliktas 12 planuotų teritorijų ir 4 už BAST ribų. Labanoro regioniniame parke stebėseną vykdyta 14 atrinktų ežerų. Nendriadusė aptikta 6 ežeruose. Gausiausiai rasta Lydekėlio ežere – 17 vnt., 2012 m. ten stebėti 32 individai, be to, nendriadusė rasta 4 ežeruose, kuriuose 2012 m. monitoringo metu nebuvo stebėta. 4 BAST teritorijose tyrėjai neįvertino buveinės savybių išsaugojimo laipsnio. Dvijuostės nendriadusės 11 stebėtų teritorijų buveinių būklė gera ir patenkinama ir bendra populiacijos būklė gera. Apsaugos būklė šalyje įvertinta kaip palanki.

Plačiosios dusios monitoringas planuotas atlikti 7 teritorijose. Atliktas planuotose teritorijose ir dar 4 už BAST ribų. Labanoro RP BAST tirta 15 ežerų. Iš viso konstatuota 14 dusių individų. Asvejos ežeryne stebėtos 7, Rūžo ežere – 6 dusios, likusiose teritorijose rastas tik 1 individas. 2015 m. monitoringas rodo bendrą plačiosios dusios gausumo mažėjimo tendenciją. BAST ir kitose tirtose teritorijose buveinių būklė įvertinta kaip gera ar labai gera, tik 2 teritorijose – kaip patenkinama. Apsaugos būklė šalyje įvertinta kaip palanki.

Šiaurinio auksinuko monitoringas atliktas 3 teritorijose. Remiantis stebėsenų duomenimis Stojų pievos, Gaujos upės slėnio ir Šveicarijos miško populiacijos išlieka stabilios, buveinių būklė gera. Rūšies būklė BAST įvertinta kaip palanki, tačiau reikalinga buveinių priežiūra. Gaujos slėnio BAST neapima geriausių rūšiai plotų ir teritorijos ribos turėtų būti tikslinamos.

Auksuotosios šaškytės monitoringas planuotas atlikti 21 teritorijoje, atliktas 19. Taujėnų-Užulėnio miškai ir Plomėnų teritorijų būklė įvertinta kaip bloga dėl buveinių kaitos pirmoje teritorijoje ir mitybinių augalų išnykimo – antroje. Žemaitijos nacionaliniame parke BAST GTC darbuotojų atlikta apskaita 2014 m. parodė, kad populiacija gyvybinga, vikšrų lizdų paieška 2015 m. buvo nesėkminga., o teritorijos būklė kaip ir Kamanų pelkė BAST įvertinta kaip labai gera. Likusių teritorijų būklė įvertinta gerai / patenkinamai, o rūšies apsaugos būklė įvertinta palankiai.

Baltamargės šaškytės monitoringas planuotas atlikti 13 teritorijų, atliktas 11, o už BAST ribų stebėjimai atlikti 4 teritorijose. Labūnavos miškas BAST nurodomas labai didelis drugių vikšrų lizdų skaičius. Pateikti duomenys nepatvirtinti faktais, tad nurodyti rezultatai yra abejotini. GTC specialistų atlikti tyrimai 4 teritorijose už BAST ribų ir 2 BAST, rodo, kad galimas vikšrų lizdų skaičius svyruoja tarp 1 ir 10. Teritorijos „Gringalių miškas“ būklė įvertinta kaip bloga, nes buveinė pakitusi, likusių teritorijų būklė įvertinta gerai / patenkinamai, o rūšies apsaugos būklė įvertinta nepakankamai palankiai.

Vertinant atliktų 7 vabzdžių rūšių stebėsenos rezultatus nustatyta, kad apskaitų pakartojimų skaičius kai kuriose Natura 2000 teritorijose buvo mažesnis nei planuota, tačiau daugeliu atveju gauti duomenys atspindi tikrąją rūšies būklę tirtose BAST, nors tai nepadeda rūšies gausos parametrų, jų pokyčių bei statuso tolesniam vertinimui. Ne visi tyrėjai pateikė tyrimo vietų geografines koordinatas,

pateikdami tik grafinę medžiagą, kai kurie tyrėjai nepateikė ir grafinės medžiagos, kai kurie tyrėjai geografines koordinatas pateikė netaikytinu formatu. Kai kurių direkcijų specialistai pildydami rūšies stebėjimo anketas naudoja netinkamą BAST kodą, t.y. vietoj BAST kodo pateikia PAST kodą, vis dar pasitaiko neatitikimų tarp duomenų, pateiktų BIOMON ataskaitose ir duomenų, pateiktų ataskaitų anketose. Labai dažnai pateikiamose ataskaitose nėra stebėsenos taško pavadinimo, o jei jis ir yra – jis labai skiriasi nuo pavadinimo pateikto BIOMON sistemoje, ypač sudėtinga vertinti tokių parkų ataskaitas, nes labai sunku arba neįmanoma priskirti gautus apskaitos duomenis prie monitoringo vietos. Taip pat dažnai skiriasi taškų skaičius ir koordinatės pateiktos parkų ataskaitų anketose ir BIOMON ataskaitose. Taip pat sudėtinga vertinti užpildytas anketas taip pat ir duomenis, suvestus į BIOMON, nes dažnai parkų specialistai vienodai pažymi ir tai kad rūšies nerado ir tai, kad, pvz., neieškojo.